

Limba română. Fapte ale spiritului?

Adrian Lesenciuc

Cunoaștem prea bine ironia lui Cioran la adresa lui Noica, trimiterea la "sentimentul paraguayean al ființei". Să fie oare greșită, atunci, calea spre universal prin național? Să încercăm atunci o cale logică, propusă de filosoful de la Păltiniș, prin "Scrisori despre logica lui Hermes": "adjectivele filosofiei sunt mai limpezi decât substantivele ei"¹. Să fie mai limpede adjectivul "românesc" decât însuși "sentimentul", substantivul? Sau ce poate fi acel "sentiment românesc al ființei" dacă nu calea însăși (și fac aici trimitere la metafora șenilei din "Scrisori...", drumul spre casă cu tot cu casa, și cu adverbul-limpede "acasă" inclus)? Latiniștii găsesc calea logică a originii limbii după logica lui Ares. Cine să se mai complice cu logica dinamică a lui Hermes, vorbind despre un spațiu deja încadrat, deja definit? **Originea limbii române este un caz clasat.** Cine l-a pus atunci pe Noica să scormonească dovezi ale spiritului? Sau, mai înainte, cine l-a pus pe Blaga să rupă "matricea românească" de devenirea lineară a istoriei unui popor care se trage din "ginta nobilă latină"? Sau cine l-a împins pe Cantemir să creioneze portretul moral al unui popor, asemănător cu portretul făcut de Herodot geților, în

¹ Noica, Constantin, *Scrisori despre logica lui Hermes*, București: Editura Cartea Românească, 1986, p.18;

cartea a 4-a din "Istoria"? Și poate că lucrurile mergeau spre limpezire dacă nu se găsea matematicianul (și logicianul) Anton Dumitriu să caute justificări despre atributul *Terra mirabilis* dincolo de nobila descendență. Cât de limpede este acum adjectivul "românesc" în condițiile în care latiniștii consideră că alienarea spiritului românesc se trage tocmai din tulburarea apelor limpezi ale originii. "O tragedie sfârșește un destin sau o istorie(...). Cu poporul român s-a petrecut un fapt extraordinar: o tragedie a constituit începutul unui nou destin pentru el."², notează Anton Dumitriu. Un fenomen neobișnuit, într-o altă logică a derulărilor față de clasică istorie, care ne înhamă la cauzalități. Un fenomen care ne duce cu gândul, mai degrabă, la complexe structuri disipative și la teoria catastrofei. Tot Dumitriu deschide perspectiva: "(...) între cuceritori și cucerțiți s-a stabilit o osmoză naturală, poate, după cum ne spun unii filologi, și prin apropierea limbilor"³. Așadar, dacii și romanii să fi vorbit limbi apropiate, limbi surori? (...)

² idem, p.19;

³ Dumitriu, Anton, *Retrospectivă*, București: Editura Tehnică, 1991, p.18;

Din aceasta perspectivă, problema originii limbii române forțează un cap de pod pe teritoriul etimologiei. Accepția studiului originii cuvintelor, în sens lărgit, a fost abandonată, operându-se în momentul de față cu două înțelesuri: studierea originii cuvintelor într-o limbă (cu raportare strictă la "poarta" prin care au intrat, fără a se căuta originea în trunchiul comun de limbi, în secțiune, subgrup, grup, subramură, ramură, familie sau phylum), respectiv fixarea etimonului (adică "fixarea" dinamicii limbii într-o evoluție istorică lineară). Aici trebuie făcută o paranteză: etimonul în sine este o iluzie, o himeră, asemeni propoziției atomare care stă la baza "Tractatus-ului logico-philosophicus" la Wittgenstein. Etimonul este, de regulă, un cuvânt inventat, pe baza evoluțiilor semantice regulate. O regresie, în timp, pe calea condiționărilor cauză-efect. Din păcate, lucrările dinamice de etimologie sunt rare, și nu pot trece mai departe fără să mă opresc asupra unei lucrări reprezentative în spațiul românesc, "Etymologicum Magnum Romaniae", a lui Hasdeu. (continuare în pagina 7, Bastionul Postăvarilor)

Pagina 7 (Bastionul Postăvarilor):

Adrian Lesenciuc,
*Limba română. Fapte
ale spiritului?*

<http://www.ascedu.ro/revista.html>

Traseul de lectură:

